

oproepen

Trek uit zee: oproep tot medewerking

Al in de jaren dertig werd opgemerkt dat er op bepaalde herfstdagen zangvogels uit zee het land invliegen. Van Dobben beschreef bijvoorbeeld zuidwaartse trek van Veldleeuweriken dwars over Vlieland. Iets soortgelijks is de massale aankomst van lijsters uit noordelijke tot noordwestelijke richtingen. Van de lijsters weten wij meer dank zij de radarstudie van Myres op de Shetland Eilanden. Deze Engelsman veronderstelde dat de vogels Scandinavië in westelijke tot zuidwestelijke richtingen verlaten, maar zich heroriënteren bij zonsopgang. Door dit gedrag voorkomen de dieren dat ze de Britse eilanden voorbischieten. Een vergelijkbare terugkeer naar het vaste land is eens geopperd door L. Tinbergen voor de Scandinavische Vinken bij bepaalde winden. Maar latere waarnemingen riepen sterke twijfels op of de gegevens die daarvoor werden aangevoerd wel zo mochten worden geïnterpreteerd.

Over één en ander is nog steeds weinig bekend en het laatste woord over trekstrategieën van Noordzee-overstekers is dus nog lang niet gezegd. Radarstudies hebben laten zien dat wij met het blote oog maar een beperkt deel van de trek kunnen waarnemen. Omgekeerd wordt het steeds duidelijker dat de radarbeelden een sterk vertekend beeld kunnen geven. Het is dus zaak verschillende informatiebronnen te combineren.

Om die reden vraag ik vogelaars die actief zijn langs de Nederlandse kusten gedurende deze herfst aantekeningen bij te houden en naar mij op te sturen *over landvogels die uit zee komen*. Het gaat om datum, tijd, soorten en aantallen en zomogelijk vliegrichting en geschatte hoogte. Losse en incomplete waarnemingen zijn even welkom als resultaten van systematische tellingen. Het is namelijk de bedoeling deze waarnemingen te passen in het beeld van de trek dat deze herfst wordt verkregen door het tegelijkertijd opnemen van twee radarfilms, namelijk in zuidelijk Noorwegen (vertrek) en Noordwest-Nederland (aankomst).

Het behoeft waarschijnlijk geen betoog dat visuele waarnemingen van landvogels boven volle zee, vanaf schepen en olieplatforms, evenzeer welkom zijn!

■ Luit Buurma, Lisserweg 493, 2165 AS Lisserbroek.

'Peel-inventarisatie'

Ongeveer een jaar geleden zijn wij in het kader van het activiteitenprogramma van onze vogelwerkgroep gestart met het inventariseren van de vogels van De Peel. Er is al veel snuffelwerk verzet in allerlei vogellitteratuur en de veldinventarisatie krijgt flinke aandacht zodat er al een aardige schat aan gegevens op kaart is gekomen.

Wij weten echter dat De Peel ook buiten onze

groep grote belangstelling geniet. Vandaar dat wij iedereen, die over gegevens van 'Peelvogels' beschikt, verzoeken deze aan ons op te sturen.

De gegevens kunnen betrekking hebben op zowel de reeds ontgonnen Peelgebieden als de nog overgebleven hoogveenterreinen. Een aantal van deze gebieden heeft in de loop der tijden meerdere namen gekregen (Astense en Ospelse Peel is nu bijvoorbeeld De Grootte Peel). Daarom graag bij iedere opgave een duidelijke vermelding van de naam van het betreffende Peelgebied, eventueel de naam van de dichtsbijzijnde gemeente.

Gegevens op ander natuurwetenschappelijk gebied (planten, zoogdieren, insecten, geologie enz.), die betrekking hebben op De Peel, kunnen ook naar onderstaand adres worden verstuurd. Deze worden doorgezonden naar de coördinatoren van het NIP-project (Natuurwetenschappelijke Inventarisatie van de Peel). Alvast onze dank.

■ Vogelwerkgroep de Peel, Hans van de Laarschot, Rinkveld 7, 5721 SP Asten. 04934-1555

Verzoek aan de stookolieslachtoffer-tellers

Het regelmatig tellen van aangespoelde vogels om een overzicht te krijgen van het aantal slachtoffers van stookolie langs onze kust, biedt ook grote mogelijkheden tot verder onderzoek aan bepaalde soorten. Dit schrijven heeft tot doel om medewerking te verkrijgen voor een onderzoeksproject aan de Noordse Stormvogel. Dat onderzoek is al langere tijd aan de gang; aan de hand van studie aan balgenmateriaal in musea werd het voorkomen van de Noordse Stormvogel bestudeerd en beschreven in 'Ardea' 67 : (1979). In het kort kwamen daaruit de volgende zaken naar voren: De Noordse Stormvogel is een vrij algemene verschijning langs onze kust, zij het dat hij zelden dicht bij land komt; eigenlijk alleen gedurende stormachtig weer, of in mei of juni, als jongere vogels kusten afzoeken naar mogelijke broedplaatsen, komen ze binnen waarnemings-afstand langs onze kust. Vermoed wordt, dat de totaalaantallen langs onze kust weinig veranderingen vertonen in de loop van het jaar. Wel is in de laatste decennia, als gevolg van uitbreiding van kolonies in nabijgelegen Britse gebieden, een toename in het algemeen te constateren.

Opmerkelijk is dat de donkerder kleurvormen van de Noordse Stormvogel (meestal subsp. *glacialis*) in practisch alle maanden van het jaar aanwezig zijn in het museummateriaal. Vermoedelijk betreft dit jonge, zwervende vogels. Over het percentage van deze donkerder vormen ten opzichte van dat van 'witte' vogels (meestal subsp. *auduboni*) is aan de hand van museummateriaal geen zinnig woord te zeggen.

(In de literatuur wordt vaak ten onrechte de indruk gewekt dat de Noordse Stormvogel twee kleurfasen zou hebben (licht/donker); er is echter sprake van een continue variatie van licht naar donker. Ten opzichte van de lichtste kleurvorm (witte kop en onderdelen) begint toename in pigmentatie op de bovenkant van kop en nek en op de flanken.

Daarna is er een continue reeks van steeds donkerder vormen waarneembaar, met steeds donkerder onderdelen, waarbij als laatste de borst donker wordt. In subsp. *auduboni* komt vrijwel alleen de lichtste kleurvorm voor ('white'); in subsp. *glacialis* uit het hoogarctische gebied, maken de wat donkerder kleurvormen ('coloured') het grootste deel van de populatie uit. De echt geheel donkergrijze exemplaren zijn ook daar echter vrij schaars; een groot deel van die populaties bestaat uit intermediaire kleurvormen.)

Een zeer opmerkelijk verschijnsel in het museummateriaal is dat in de eerste vier maanden van het jaar een enorm vrouwtjesoverschot wordt gevonden (verhouding 4:1) terwijl in de rest van het jaar de verhouding ongeveer 1:1 is. Dit verschil in verspreiding tussen sexen is mogelijk het gevolg van een sterkere binding van de mannetjes aan de broedplaats in de maanden voor het broedseizoen.

In het algemeen gaat dit soort studies aan balgenmateriaal uit musea mank aan te kleine aantallen (120 stuks in dit onderzoek), en het feit dat men niet zeker weet of er selectie is gemaakt in de dieren die uiteindelijk in een collectie terecht komen.

Met uw medewerking zou het mogelijk zijn om daar wat aan te doen; als de tellers namelijk alle Noordse Stormvogels die ze aantreffen, zouden opsturen naar het Instituut voor Taxonomische Zoölogie, dan biedt dat grote mogelijkheden tot het beantwoorden van de volgende vragen:

- hoe algemeen is de Noordse Stormvogel voor onze kust, en is er inderdaad weinig seizoensvariatie in totaalaantallen? Deze vragen zijn natuurlijk niet in absolute zin te beantwoorden, omdat wij het % mortaliteit niet kennen en men niet weet in hoeverre dat in de loop van het jaar fluctueert. Wel kan een overzicht van wat er aanspoelt een betere indruk geven dan een beperkte hoeveelheid museummateriaal.
- welk percentage aan donkerder kleurvormen komt er voor onze kust voor? (indicatie voor het aandeel van subsp. *glacialis*). Tevens maakt een grote hoeveelheid materiaal het misschien mogelijk om aan de hand van afmetingen een wat nauwkeurigere indicatie van de herkomst te geven dan nu mogelijk is.
- varieert dit percentage donkerder kleurvormen inderdaad niet veel in de loop van het jaar?, zijn het inderdaad jonge, zwerfende exemplaren?
- is het in museummateriaal gevonden vrouwtjesoverwicht in het voorjaar reëel, of een ongelukkige artefact door te kleine aantallen? (dat wil zeggen bestaat er werkelijk een verschil in de verspreiding der sexen op zee?)
- hoe is de timing van de rui?

Opsturen van het materiaal naar het museum is noodzakelijk omdat het bepalen van de sexe alleen inwendig kan gebeuren; tevens kan daarbij tot op zekere hoogte bepaald worden tot welke leeftijdsgroep de vogel behoort. Ook zal bekeken worden of er zich olie in de maag bevindt; soms blijkt een 'schone'

vogel wel degelijk aan alle gestorven te zijn. Alle vogels zullen bekeken worden op sexe, kleur, afmeting en rui.

Postzegels zijn niet nodig, want die worden door het museum betaald. Verpak ze wel goed: eerst in een goed afgesloten plastic zak, en dan in een of andere oude doos. Wij willen geen ruzie met de PTT.

Nogmaals, stuur alle Noordse Stormvogels op, ongeacht of koppensnellers u voor zijn geweest, het lijkt sterk is vergaan, of volledig is besmeurd met olie. Ze zijn nodig voor het totaalbeeld en zijn altijd wel bruikbaar voor één van de onderzoeksvragen.

Vermeld bij iedere vondst: vinddatum, vindplaats, datum van vorige strandinspectie, naam van de vinder(s), en eventuele bijzonderheden (bijvoorbeeld "mogelijk bij vorige inspectie over het hoofd gezien") die informatie kunnen geven over de sterfdatum van het beest. Als men meerdere beesten tegelijk opstuurt, zorg dan dat duidelijk is welke gegevens bij wel beest horen; gebruik schrijfmateriaal dat niet uitloopt als het nat wordt.

Als u iets van de vogel terug wilt hebben (bijvoorbeeld schedel), schrijf dat er dan bij en vermeld een adres waar het heen moet.

Voorlopig ligt het in de bedoeling dit onderzoek ongeveer drie jaar te doen; via tussentijdse verslagen wordt u dan op de hoogte gehouden over het verloop ervan. Mochten er naar aanleiding van deze oproep nog vragen zijn, schrijf dan naar Jan Andries van Franeker of naar Cees Camphuysen op het hier onder vermelde adres.

Het liefst zouden wij zien dat nu direct (met ingang van heden) begonnen zou worden met het opsturen van materiaal. Wij hopen op ieders medewerking,

■ Jan Andries van Franeker & Cees Camphuysen, tel. 020-522438.

Stuur iedere Noordse Stormvogel die u aantreft, op naar Instituut voor Taxonomische Zoölogie, afdeling vogels, postbus 20125, 1000 HC Amsterdam.

Export chemische bestrijdingsmiddelen

De oproep in Het Vogeljaar nr. 27 (6) 1979 van de heer Maréchal om adhesie te betuigen met zijn verzoekschrift, is me uit het hart gegrepen! Behalve het gevaar van de export van bestrijdingsmiddelen uit de Westelijke Wereld naar de minder-ontwikkelde landen, bestaat ook nog de dreiging of misschien al het feit, dat dochterondernemingen in laatst genoemde landen deze middelen maken. Willen wij mondiaal de vogels redden (dat slaat dus óók op de vogels in de Derde Wereld zelf) dan zullen we hier met z'n allen geweldig tegenaan moeten. Daarom mijn verzoek: Laten alle lezers van Het Vogeljaar meedoen en onze volksvertegenwoordigers met de copieën van hun brieven overstelpen. U kunt desgewenst gebruik maken van het voorbeeld op pag. 303 van genoemd Vogeljaar.

■ A.J.H. baron van Lynden, Koudekerkseweg 202, 4335 SP Middelburg.